

Utvärdering av Kristna Fredsrörelsens informations- och kommunikationsanslag, 2013 – 2015.

Mari Malmberg
Veda Konsult
December 2015

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

SAMMANFATTNING	3
INLEDNING	5
Utvärderingens omfattning och syfte	5
Utvärderingens upplägg och genomförande	5
PROGRAMLOGIK	7
DATAINSAMLING.....	9
Icke-våldsworkshops i församlingar	9
Intervjuer med ickevåldstränare.....	10
Intervjuer med kontaktpersoner i församlingar	12
Intervjuer med målgruppen/deltagare på workshops	13
Sammanfattning.....	15
Icke-våldsforskare	16
Annelie Schlaug	16
Isak Svensson	17
Stellan Vinthagen	18
Sammanfattning.....	20
SIFO	21
Sammanfattning.....	23
SLUTDISKUSSION.....	24
REKOMMENDATIONER	27
KÄLLFÖRTECKNING	29
BILAGOR.....	31

SAMMANFATTNING

Kristna Fredsrörelsen (KrF) driver sedan 2009 en utbildningsinsats med syftet att öka kunskapen om situationen i konfliktländer samt hur ickevåldsmetoder kan bidra till demokratisering, utveckling och fred. Under perioden 2013 – 2015 har KrF genomfört två utbildningar av utbildare varav den ena har haft särskild fokus på att sprida vidare kunskap till människor aktiva i församlingar.

Fokus för denna utvärdering är att utvärdera måluppfyllelsen och effekterna för utvalda delar av informations- och utbildningsinsatsen "Fred genom ickevåld" samt att ta fram strategiska rekommendationer om budskap och metoder inför kommande insatser. Utvärderingens slutsatser och rekommendationer ska användas för att rapportera och utveckla pågående och kommande insatser.

Utvärderingens primära fokus är måluppfyllelsen och utformningen av KrF verksamhet som riktar sig till målgruppen "personer aktiva inom församlingar". Utöver detta önskar KrF sätta sin verksamhet och dess budskap i relation till aktuell forskning om ickevåld.

KrF har gett Veda Konsult i uppdrag att utvärdera informations- och kommunikationsanslaget för 2013-2015. Ansvarig utvärderare på Veda Konsult är Mari Malmberg. Utvärderingen genomfördes under perioden oktober – november 2015.

Denna utvärderings datainsamling stödjer att KrF aktiviteter leder till ökad kunskap inom målgruppen "personer aktiva inom församlingar". Vilken inriktning den ökade kunskapen har varierar och är direkt relaterad till det perspektiv som ickevåldstränarna väljer att förmedla. Detta i sin tur är relaterat till tränarnas personliga förståelse och inkorporering av ickevåldsperspektivet. Detta sammanhang synliggör vikten av ickevåldstränarutbildningens inriktning och tydlighet i sitt budskap och uppdrag till ickevåldstränarna. Utvärderingen rekommenderar KrF att specificera vilken slags kunskap man vill öka hos den slutliga målgruppen, samt vilken slags kunskap och vilket budskap ickevåldstränarna ska förmedla till den slutliga målgruppen. Kunskapsförmedlingen ska vara direkt relaterat till vilka effekter KrF vill uppnå med sin insats.

De effekter som denna utvärdering kan se (på så här kort sikt) har skett på individnivå och omfattar personliga reflektioner kring ickevåld i vardagen och funderingar kring hur man som person kan agera annorlunda, både vad gäller personliga och samhällspolitiska konflikter. Workshopen har (ännu) inte lett till konkret engagemang och handlande omsatt i praktiken. Underlaget styrker inte heller att workshopen har lett till effekter på församlingsnivå. För att främja att engagemang omsätts på individ- och församlingsnivå rekommenderas KrF att tydliggöra vilka effekter man vill uppnå, både på individnivå och församlingsnivå. Genom att tydliggöra detta skapas bättre förutsättningar för att arbeta för måluppfyllelse, både på resultat- och effektnivå. KrF bör också förmedla tydlig information om hur målgruppen kan omsätta sitt engagemang i praktiken.

KrF uttryckte inför denna utvärdering en viss oro för hållbarheten i sitt budskap "*Fred genom ickevåld – ökar möjligheterna för demokrati, utveckling och hållbar fred*" efter den arabiska vårens brutala efterspel. Intervjuade ickevåldsforskare är överens om att konsekvenserna inte kan härledas till ickevåldet självt. Icke-våld anses fortfarande vara den mest effektiva metoden för att nå förändring. Icke-våldsrevolter och ickevåldsrörelser måste dock ses i sitt specifika sammanhang, och framgång förutsätter fler faktorer än ickevåldsmetoder.

För att stärka sitt budskap behöver KrF belysa vad man anser gick snett vad gäller den arabiska våren. Efterspelet och de negativa konsekvenserna är enligt ickevåldsforskare inte ett bevis på att ickevåld inte fungerar. Däremot kan det härledas till att ickevåldet inte fullföljdes eller lyckades genomföras

fullständigt. Icke våldsaktionerna övergav vissa aspekter av ickevåld som kan anses vara grundläggande för ickevåld. KrF rekommenderas att tydliggöra sin definition av ickevåld och kommunicera sin tolkning av vad som gick snett när det gäller den arabiska våren.

INLEDNING

Kristna Fredsrörelsen (KrF) driver sedan 2009 en utbildningsinsats med syftet att öka kunskapen om situationen i konfliktländer samt hur ickevåldsmetoder kan bidra till demokratisering, utveckling och fred. Under perioden 2013 – 2015 har KrF genomfört två utbildningar av utbildare varav den ena har haft särskild fokus på att sprida vidare kunskap till människor aktiva i församlingar.

Det övergripande utvecklingsmålet för KrF insats är att *”öka kunskapen om situationen i konfliktländer och om hur strategiska ickevåldsmetoder kan bidra till demokratisering, utveckling och hållbar fred”*.

¹

KrF budskap är att *”Fred genom ickevåld – ökar möjligheterna för demokrati, utveckling och hållbar fred.”*

Utvärderingens omfattning och syfte

Fokus för utvärderingen är att utvärdera effekten och måluppfyllelsen för utvalda delar av informations- och utbildningsinsatsen *”Fred genom ickevåld”* samt att ta fram strategiska rekommendationer om budskap och metoder inför kommande insatser. Utvärderingens slutsatser och rekommendationer ska användas för att rapportera och utveckla pågående och kommande insatser.

Utvärderingen ska enligt anbudsfrågan:

- a) Undersöka ifall KrF har nått sitt uppsatta mål i relation till målgruppen *”personer aktiva i församlingar”*, analysera de metoder som använts samt ge rekommendationer om hur man kan öka effekten och stärka måluppfyllelsen i denna grupp i kommande insatser.
- b) Analysera om det har skett en medvetandehöjning gällande KrFs budskap hos målgruppen *”den svenska allmänheten”* och ta fram rekommendationer angående budskap och metoder i framtida arbete.

Följande frågor är vägledande för vad utvärderingen ska ge svar på inom målgrupperna *”personer aktiva i församlingar”* och *”den svenska allmänheten”*:

- I vilken utsträckning bidrar de genomförda aktiviteterna till en ökad kunskap hos målgrupperna i enlighet med fastställda mål?
- På vilken nivå har förändringarna skett; individuell, organisatorisk och/eller samhällsnivå?
- Vilka rekommendationer kan ges gällande utformning av budskap och eventuellt val av metoder för effektivt arbete med god måluppfyllelse i framtiden?

Utvärderingens upplägg och genomförande

KrF har gett Veda Konsult i uppdrag att utvärdera informations- och kommunikationsanslaget för 2013-2015. Ansvarig utvärderare på Veda Konsult är Mari Malmberg. Utvärderingen genomfördes under perioden oktober – november 2015.

Som utgångspunkt för utvärderingen ligger ett teoribaserat angreppssätt med fokus på att stödja lärandeprocesser inom organisationen. Teoribaserad utvärdering handlar om att utforska en insats programlogik eller den förändringsteori som ligger bakom utformningen av en insats. En programlogik är en beskrivning av en verksamhet med utgångspunkt i det problem som verksamheten syftar till att

---

¹ KrF ansökan till SMR 2013-2015, sid 14

lösa. Genom att beskriva de tänkta sambanden mellan verksamhetens aktiviteter, resultat, målsättningar, indikatorer och det problem som ska lösas, skapas en logisk bild av hur verksamheten är tänkt att fungera. I logiken av hur en insats ska leda till önskade effekter finns antaganden inbyggda. Genom att synliggöra dessa, ofta implicita antaganden så formuleras nya frågor. Dessa frågor kan både vägleda en utvärdering och användas för framtida utvecklingsarbete.

Denna utvärdering har omfattat en mindre datainsamling i målgruppen "personer aktiva inom församlingar". Denna har genomförts genom semistrukturerade intervjuer, antingen per telefon eller i person. Både ickevåldstränare, kontaktpersoner i församlingar samt personer ur den slutliga målgruppen har intervjuats. Samtliga intervjuer har spelats in och transkriberats.

Utvärderingen har också omfattat en mindre omvärldsanalys med fokus på KrF budskap i relation till den utveckling vi har sett efter den arabiska våren. Omvärldsanalysen bygger på intervjuer med tre ickevåldsforskare.

Den SIFO-fråga som KrF har ställt under två år (2013 och 2015) till svenska allmänheten ligger också som underlag för diskussion och analys.

PROGRAMLOGIK

I detta avsnitt redovisas en programlogik för insatsen *Fred genom ickevåld*. Programlogiken ger en förenklad bild av hur verksamhetens aktiviteter, resultat och effekter relaterar till varandra. Programlogiken beskriver hur insatsen är tänkt att fungera och ger stöd till analys och diskussion kring verksamhetens framtida utveckling. Observera att denna beskrivning inte självklart motsvarar de officiellt uppsatta målsättningarna för *Fred genom ickevåld*.

Programlogiken för insatsen *Fred genom ickevåld* bygger på problemanalysen att dagens nyhetsflöde och människors medvetande domineras av militära och våldsamma lösningar på konflikter. KrF vill genom sin informationsinsats utmana och förmedla ett alternativ till denna bild. Insatsen bygger på antagandet att KrF ickevåldstränarutbildningar ger deltagarna fördjupad kunskap och redskap att förmedla denna kunskap vidare genom workshops och studiecirkel för allmänheten. Tillsammans med informationskampanjer antas detta leda till ökad kunskap bland utvalda delar av den svenska allmänheten, bl.a. gymnasieungdomar, förenings- och församlingsmedlemmar samt medlemmar i KrF.

Även om Sidas syfte för informations- och kommunikationsinsatser för närvarande är formulerat som att öka kunskap, så är syftet med KrFs insats att öka engagemanget för ickevåldsmetoder i samhället och omsätta detta engagemang i praktiken.

"Icke våld och konflikthantering är ingenting om det inte omsätts i praktiken. Det är först när vi låter våra insikter sjunka från huvudet och ner i hjärtat och bli förankrade i oss som de kan leda till att vi får ut dem i händerna till konkret handling. Alla har ansvar för hur vi väljer att leva och för vad andra gör i vårt namn. Även om vi inte alltid känner att vi har tid och ork till att påverka och försöka förändra världen till det bättre, kan vi alla förändra hur vi lever. Vi kan också påverka vad andra gör i vårt namn. Vi är fria att välja vad vi köper, vad vi gör och inte gör och till och med hur vi tänker!"²

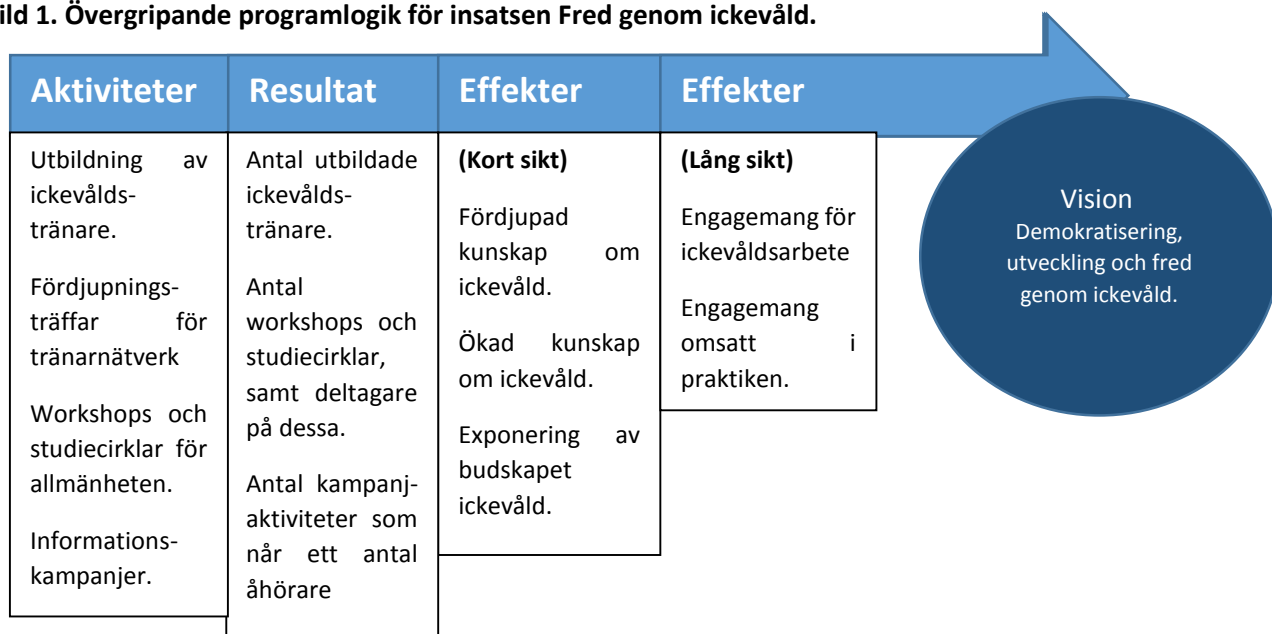
Insatsen *Fred genom ickevåld* syftar till att bidra till hela rörelsens vision om en värld utan våld.

Utvecklingsmålet för KrFs arbete är att bidra till demokratisering, utveckling och fred i världen.

---

² Icke våld och konflikthantering, sid 7.

Bild 1. Övergripande programlogik för insatsen Fred genom ickevåld.

Genom att följa hur de olika stegen i programlogiken är tänkta att relatera till varandra, genereras frågeställningar som kan testa programlogikens giltighet och därmed också verksamhetens potential att nå sin vision.

Giltigheten i programlogiken för Fred genom ickevåld testas genom frågeställningar såsom:

- Leder KrFs utbildningar av ickevåldstränare till fördjupad kunskap om ickevåld hos tränarna? Vilken slags kunskap då?
- Utvecklar KrFs utbildningar ickevåldstränarnas förmåga att förmedla kunskap om ickevåld?
- Leder ickevåldstränarnas workshops och föreläsningar till ökad kunskap om ickevåld? Vilken slags kunskap då?
- Leder fördjupad och ökad kunskap om ickevåld till ökat engagemang för ickevåldsarbete? Vilken slags kunskap då? Hur omsätts detta engagemang i praktiken? Vilka omständigheter råder när detta händer?
- Bidrar ökat engagemang för ickevåldsarbete till demokratisering, utveckling och fred? Vilka omständigheter råder när detta sker?

Programlogiken och ovanstående frågeställningar utgör en analysram för fortsatt diskussion kring utformning, genomförande och måluppfyllelse för insatsen Fred genom ickevåld. Denna utvärdering har dock inte underlag för att besvara samtliga av frågeställningarna relaterat till programlogiken, utan dessa återstår för framtida interna diskussioner och utvecklingsarbete.

DATAINSAMLING

I detta avsnitt redovisas den datainsamling som genomförts för denna utvärdering. Datainsamlingen har gjorts genom intervjuer med ickevåldstränare, kontaktpersoner i församlingar, slutlig målgrupp samt med ickevåldsforskare.

Icke-våldsworkshops i församlingar

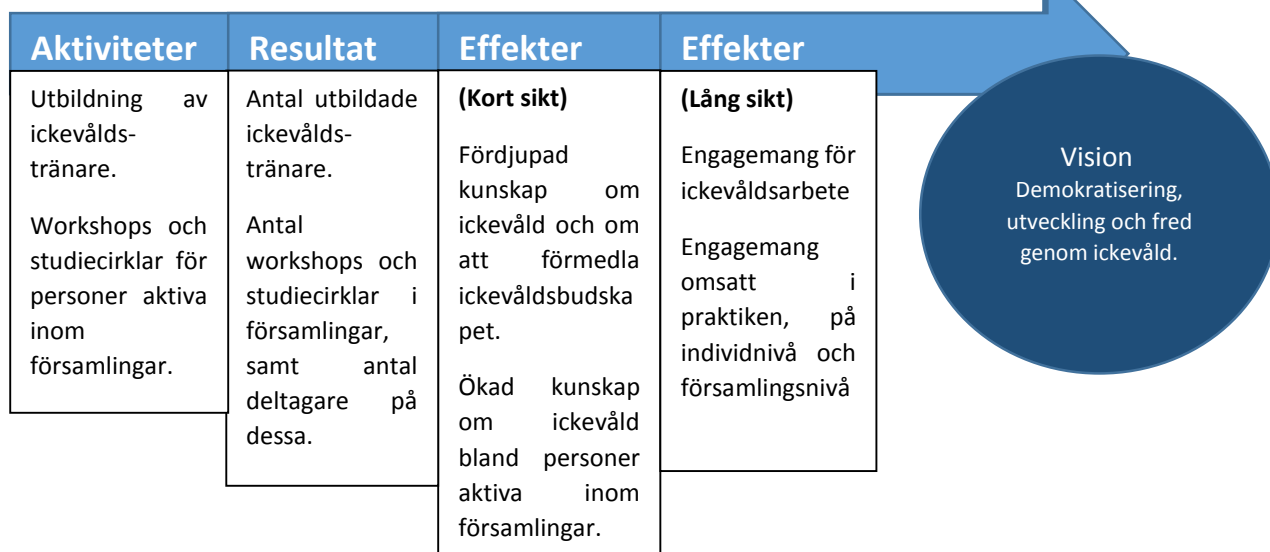
KrF önskar specifikt undersöka hur ickevåldsworkshops tas emot i målgruppen ”personer aktiva inom församlingar” och vad dessa aktiviteter leder till för effekter, på kort och på lång sikt. Genom att intervjua tre ickevåldstränare som har genomfört workshops i församlingar utforskas detta. Intervjuerna har fokuserat på workshopens genomförande och innehåll, vad tränarna ser som workshopens syfte samt deras uppfattning om hur målgruppen tog emot budskapet. Intervjuer har också genomförts med kontaktpersoner i församlingarna, med fokus på vad församlingarna ser för syfte med workshopen och hur man tänker kring ett arbete för ickevåld inom församlingar. I ett tredje steg har intervjuer genomförts med representanter ur målgruppen/deltagarna på workshopen. Här har fokus legat på måluppfyllelse vad gäller ökad kunskap men också ett utforskande kring vidare effekter i relation till engagemang och beteendeförändring.

Utifrån dessa intervjuer ämnar utvärderingen kunna ge vissa svar på nedanstående frågeställningar. Observera att datainsamlingen enbart representerar ett stickprov ur målgruppen.

- I vilken utsträckning bidrar de genomförda aktiviteterna till en ökad kunskap hos målgrupperna i enlighet med fastställda mål?
- På vilken nivå har förändringarna skett; individuell, organisatorisk och/eller samhällsnivå?
- Vilka rekommendationer kan ges gällande utformning av budskap och eventuellt val av metoder för effektivt arbete med god måluppfyllelse i framtiden?

Datainsamlingen testar också giltigheten i den programlogik som gäller för insatserna som riktar sig specifikt till församlingar. Nedan åskådliggörs den tänkta programlogiken för dessa specifika insatser.

Bild 2. Programlogik över KrF insats i målgruppen ”personer aktiva inom församlingar”

Intervjuer med ickevåldstränare

Intervjuer har gjorts med ickevåldstränare som har genomfört workshops i tre olika församlingar. Två av ickevåldstränarna har genomfört workshops i församlingar där de själv är medlemmar och en person har genomfört en workshop i en församling där hen inte är medlem. Denna workshop marknadsfördes även till allmänheten. Samtliga intervjuade ickevåldstränare gick utbildningen våren 2015.

I bilaga B återfinns en detaljerad sammanställning av ickevåldstränarnas svar på utvärderingens intervjufrågor. Nedan återges några resonemang som är relevanta för diskussionen av KrFs arbete.

Icke våldstränares förståelse av ickevåld

Samtliga ickevåldstränare uttrycker att de har tagit till sig ickevåldsperspektivet som ett personligt förhållningssätt till relationer, konflikter och livet. En av tränarna uttrycker tydligt att ickevåld för hen inte handlar så mycket om samhällspolitiska konflikter eller aktioner utan vill framhäva det personliga och vardagliga perspektivet. De andra två tränarna lyfter utöver det personliga förhållningssättet också ickevåld som ett konkret verktyg för att agera för förändring i samhällspolitiska sammanhang.

Syfte med ickevåldsworkshop

Tränarnas personliga uppfattning av ickevåld speglas i vad de tänker sig att deras workshops ska leda till. Den tränare som enbart tagit till sig det personliga vardagliga perspektivet anser också att det är detta perspektiv workshopen ska förmedla. De andra två tränarna försöker förmedla en kombination av både det personliga och samhällspolitiska. Tränarnas förväntningar på vad deras workshops ska leda till omfattar i första hand aspekter på individuell nivå relaterat till livsval, sysselsättning, vardagsrelationer. Tränarna har ingen konkret uppfattning om vad deras workshops ska leda till på församlingsnivå.

Den tränare som tydligt uttrycker att hen inte har tagit till sig ickevåld på ett samhällspolitiskt plan, upplevde att ickevåldstränarutbildningen förmedlade två separata "spår" – det personliga och det samhällspolitiska, och att dessa två spår inte förenades. Kopplingarna dem emellan var otydlig.

Innehåll på workshops

Icke våldstränarna har valt att lägga upp innehållet på sina workshops lite olika, men några teman är genomgående. Samtliga tränare utgick ifrån hur våld kan kategoriseras. Därefter pratade två av tränarna om ickevåld som begrepp och dess principer, samt presenterade KAOS-modellen. En tränare inkluderade även härskartekniker i programmet. En workshop hade ett tydligt Israel och Palestina-fokus, med ambitionen att koppla ihop konflikten med ickevåldsteorier.

Två workshops var separata engångsföreläsningar. Den tredje workshopen omfattade tre moment, varav de två första fokuserade enbart på ickevåld och det senare på ickevåld i Israel och Palestina.

Icke våldstränarna upplevde allihop att de fick positiv respons från målgruppen på sina workshops. Nedan sammanställs omständigheter, innehåll och ickevåldstränarnas syfte i tabell 1. Omständigheter för och genomförande av workshopen kommer längre ner att relateras till målgruppernas upplevelser och vad workshopen har lett till, både på individnivå och församlingsnivå.

Tabell 1. Sammanställning av omständigheter, innehåll och syfte för workshops, utifrån intervjuer med ickevåldstränare.

Fråga	Workshop A	Workshop B	Workshop C
Situation, omständigheter, målgrupp.	Intressegrupp för ungdomar inom en ledarutbildning, som drivs av församlingen under tre terminer. Intressegruppen omfattar tre tillfällen. (3 deltagare)	Öppen workshop i samverkan med en församling. Inga församlingsmedlemmar deltog. Varaktighet i 3 timmar. (5 deltagare).	Workshop för församlingsmedlemmar. Väldigt socialt engagerad församling, med stort internationellt intresse, specifikt Israel och Palestinafrågan. (ca 20 deltagare).
Workshopens innehåll/genomförande?	Första tillfället: Personligt resonemang kring ickevåld. Genomgång av vad ickevåld är utifrån våldets kategorier och ickevåldets principer. Filmvisning. Andra tillfället: KAOS och härskar- och främjartekniker. Tredje tillfället: Seminarium med en ekumenisk följeslagare och drama om härskartekniker (öppet för hela församlingen).	Personligt resonemang kring ickevåld. Genomgång av vad ickevåld är och ickevåldskroppen. Därefter en lång diskussion om ickevåldets principer. KAOS-modellen.	Genomgång av vad våld är utifrån våldets kategorier. Brainstorm om hur strukturellt våld, direkt våld, kulturellt våld ser ut i vår vardag. Paralleller med hur det ser ut i Israel och Palestina. Exempel från fredsarbetet i Israel och i Palestina. Förmedla fakta om konflikten men också koppla det till ickevåldsteorier.
Vad var workshopens syfte?	Förmedla att förändring är möjlig. Att de kan ta till sig ickevåldet som en livshållning. Få verktyg för förändring, både väldigt konkreta i vardagen och globala.	Väck tankar hos deltagarna. Få dem att reflektera över sina egna liv, fundera över samhället, fundera över sig själv i relation till andra.	Förmedla bilden av konflikten i Israel och Palestina, den bild som inte nödvändigtvis stämmer överens med mediebild. Att visa på hur ickevåldet fungerar i den hopplösa situationen, och förmedla hopp. Men också väcka ilska. Förmedla att ickevåld fungerar.

Intervjuer med kontaktpersoner i församlingar

Intervjuer har gjorts med ickevåldstränarnas kontaktpersoner i de församlingar där de genomfört workshops. Dessa kontaktpersoner har antingen varit en präst i församlingen eller en församlingspedagog. Frågor har ställts kring vad kontaktpersonerna ser som workshoparnas syfte, vad workshoparna har lett till på församlingsnivå samt hur ett arbete för ickevåld skulle kunna se ut på församlingsnivå.

I bilaga C återfinns en detaljerad sammanställning av kontaktpersonernas svar på utvärderingens intervjufrågor. Nedan återges de resonemang som är relevanta för diskussionen av KrFs arbete.

Effekter på församlingsnivå

Workshopen i församling A är indelad i tre tillfällen, och ingår i en längre ledarutbildning för ungdomar. Endast ett tillfälle har genomförts vid utvärderingens datainsamling. Kontaktpersonen noterar inga konkreta effekter av denna ännu, men det finns en idé om att engagemanget som väcks bland deltagarna ska tas om hand i församlingen. Församlingspedagogen har ambitionen att ta till vara på engagemanget och skapa en plattform för detta inom församlingen. Vad arbetet kommer att innebära konkret beror helt på vad deltagarna själva vill göra. Församlingen har ingen egen föreställning om hur detta kan se ut.

Workshopen i församling B hölls under sommarmånaderna och ingen ur församlingen deltog, endast utomstående. Workshopen har inte lett till några konkreta effekter på församlingsnivå. Däremot önskar kontaktpersonen arrangera ytterligare en workshop, riktad till församlingens ungdomar. Hur kontaktpersonen föreställer sig arbetet/engagemanget på församlingsnivå uttrycks inte konkret, mer än att reflektion kring ett personligt förhållningssätt kan föda andra aktiviteter.

Workshopen i församling C ledde inte till några konkreta effekter på församlingsnivå, dock finns det redan ett stort engagemang för ickevåldsfrågor och flera församlingsmedlemmar som redan aktivt engagerar sig i ickevåldsaktioner. Dock inte i någon strukturerad form.

Icke våldsarbete i kyrkan

Två av kontaktpersonerna i församlingarna har tankar och (om än diffusa) planer på att ickevåldsperspektivet kan vara en inriktning inom kyrkans konkreta arbete. De relaterar ickevåldsperspektivet till både nära relationer och som motstånd mot orättvisor i samhället/världen. Den tredje kontaktpersonen har inte riktigt sett workshopen som ett led i ett sådant sammanhang, men omständigheterna i denna församling och för denna workshop skiljer sig lite från de andra. Denna församling har redan ett stort engagemang i sociala frågor och är en aktiv aktör i lokalsamhället, bl.a. vad gäller flyktingfrågor. Kontaktpersonen önskar hålla samtalet om ickevåld och KrF arbete levande i församlingen.

Utifrån ovanstående kan man identifiera tre funktioner för en ickevåldsworkshop i en församling:

- Att inspirera och förhöja ett engagemang som redan finns inom församlingen.
- Att bygga upp ett engagemang och en struktur för ickevåldsarbete inom församlingen.
- Som plattform för att sprida ickevåldsbudskapet till allmänheten.

Intervjuer med målgruppen/deltagare på workshops

Fyra personer som deltagit på en ickevåldsworkshop har intervjuats. En för workshop A och B, och två för workshop C. Ingen av de intervjuade deltagarna var sedan tidigare medlemmar i KrF. En av deltagarna på workshop C har tidigare erfarenhet av ickevåldsarbete i samhällspolitiska frågor. Fokus för intervjuerna har varit deltagarnas kunskapsutveckling som ett resultat av workshoppen, samt hur workshoppen har påverkat deltagarnas engagemang och beteende.

I bilaga D återfinns en detaljerad sammanställning av målgruppens svar på utvärderingens intervjufrågor. Nedan återges de resonemang som är relevanta för diskussionen av KrFs arbete.

Målgruppens förståelse av ickevåld

Målgruppens förståelse och beskrivning av ickevåld efter att ha deltagit på en workshop uttrycks med olika djup. I första hand framhävs ett aktivistperspektiv, där ickevåld är ett angreppssätt för att visa sitt motstånd mot orättvisor i samhället utan att använda våld. Deltagaren på workshop A har svårt att relatera till begreppet ickevåld överhuvudtaget. Personen är ganska ung och workshoppen som hen har deltagit i ingår som en del av en serie seminarier i en ledarutbildning.

Målgruppens kunskapsutveckling

Deltagarna fick bedöma sin kunskaps- och färdighetsutveckling i relation till fem utvalda infallsvinklar på vad workshoppen kan ha förmedlat. Dessa fem ämnen är:

- Icke våldsmetoder för fred och demokrati
- Icke våldsarbete i Israel/Palestina eller annat konfliktområde
- Situationen i Israel/Palestina
- Icke våld som värderingar i vardagen
- Färdighet i konflikthantering

Svaren på deltagarnas kunskapsutveckling kan relateras till vilket fokus ickevåldsworkshoppen haft samt vilken förmåga ickevåldstränaren har haft att förmedla sitt budskap. Samtliga deltagare har dock angett att de tyckte att ickevåldstränarnas workshops har varit bra och givande. Svaren på deltagarnas kunskapsutveckling är också relaterad till hur deltagarnas kunskapsnivå såg ut innan workshoppen. Detta är dokumenterat vid intervjuerna och tas i beaktning vid analysen.

Samtliga workshops har lett till någon slags kunskapsökning hos de intervjuade deltagarna.

Workshop A har främst utvecklat deltagarens kunskap om ickevåldsarbete i Israel och Palestina eller annat konfliktområde, samt ickevåld som värderingar i vardagen.

Workshop B har främst utvecklat deltagarens kunskap om ickevåld som värderingar i vardagen.

Workshop C har främst ökat de två intervjuade deltagarnas kunskap om ickevåldsmetoder för fred och demokrati samt ickevåldsarbete i Israel och Palestina eller annat konfliktområde. Ena deltagaren ansåg också att hans kunskap om situationen i Israel och Palestina ökade mycket. Detta då workshoppens fokus låg på just Israel och Palestina. Den andra deltagaren på workshop C bedömde sig redan ha hög kunskap om situationen i Israel och Palestina.

Deltagarna på workshop A och B ansåg att de hade fått ökad färdighet i konflikthantering som ett resultat av deras deltagande på workshoppen. Detta var inte något som deltagarna på workshop C

upplevde. Samtliga deltagare har angett att de kände hopp och upplevde inspiration efter workshopen.

Tabell 2. Sammanställning av målgruppens självbedömda kunskapsökning i relation till fem valda ämnen.

Intervjufråga	Workshop A	Workshop B	Workshop C	
Omständigheter	Ung målgrupp, del av ledarutbildning.	Tränare B lade fokus på det personliga perspektivet.	Tränare C lade fokus på situationen och ickevåldsarbete i Israel och Palestina. Engagerad och kunnig målgrupp.	
Ökade workshopen din...				
... kunskap om ickevåldsmetoder för fred och demokrati?	Lite grann	Lite grann	Mycket	Mycket
... kunskap om ickevåldsarbete i Israel/Palestina eller annat konfliktområde?	Mycket	Inte alls	Mycket	Mycket
... kunskap om situationen i Israel och Palestina?	Inte alls	Inte alls	Mycket	Lite grann
... kunskap om ickevåld som värdering i vardagen?	Mycket	Mycket	Lite grann	Lite grann
... färdighet i konflikthantering?	Ja	Ja	Nej	Nej

Engagemang och beteende

Deltagaren på workshop A ansåg sig inte ha reflekterat kring sitt förhållningssätt och agerande mot orättvisor som ett resultat av workshopen. Hen har inte heller agerat annorlunda på något sätt som ett resultat av workshopen. Däremot har hen blivit inspirerad att ändra ett beteende, men vill inte berätta vilket. Hen har inte heller berättat om workshopen för någon annan. Det har inte gått så lång tid sedan workshopen genomfördes.

Deltagaren på workshop B har reflekterat kring sitt förhållningssätt och agerande vid orättvisor och konflikter, specifikt relaterat till den personliga vardagen. Hen har inte agerat annorlunda i någon situation, men berättat om workshopen för några kompisar. Hen anger att hen har blivit inspirerad att ändra ett beteende, men vill inte specificera vad.

Deltagarna på workshop C har i viss utsträckning reflekterat kring sitt förhållningssätt och agerande vid orättvisor och konflikter, specifikt relaterat till Israel och Palestina eftersom workshopen hade detta fokus. De har funderat på vad de kan göra i sin vardag för att påverka situationen. Ingen av deltagarna har agerat annorlunda som ett resultat av workshopen. Deltagarna resonerar själva att de anser att de redan nu agerar "ganska bra". En av de två intervjuade deltagarna har berättat för någon annan om workshopen. Båda deltagarna har angett att de blev inspirerade att ändra ett beteende som ett resultat av sitt deltagande på workshopen. De relaterar det främst till att de blev inspirerade till att engagera sig mer i ickevåldsarbete och aktioner, eventuellt inom KrF, men att detta ännu inte har omsatts i praktiken.

Samtliga deltagare har svårt att återge om workshopen förmedlade olika förslag på hur man som individ kan omsätta sitt engagemang för ickevåld i praktiken. Det enda som några nämner är att information om KrF arbete förmedlades och att man kunde bli medlem i KrF.

Sammanfattning

Samtalen om ickevåldstränarnas workshops och den utbildning som de har fått kännetecknas av en distinktion på ickevåld som ett personligt och som ett samhällspolitiskt perspektiv. Icke våldstränarna har fått med sig, eller tagit fasta på, olika aspekter av ickevåld från utbildningen, vilket också påverkar det perspektiv de förmedlar. Det verkar som att en tränare enbart har tagit till sig det personliga perspektivet medan de andra två tränarna har ett mer sammansatt fokus med både det personliga och samhällspolitiska perspektivet. Genomgående verkar budskapet vara att förmedla att ickevåld fungerar och att man vill inge målgruppen med hopp.

Tränarnas egen uppfattning och förståelse av ickevåld präglar vad de förmedlar och hur de lägger upp sina workshops, vilket i sin tur påverkar vilken slags kunskap deras workshops kan leda till.

När tränarna uttrycker sina förväntningar på vad deras workshops ska leda till, relaterar de enbart till individnivå och omfattar i huvudsak aspekter kring ickevåld som värderingar i vardagen och en livsstil. Dock lyckas tränarna ändå förmedla ickevåld ur ett samhällspolitiskt perspektiv, och målgruppen har uppfattat att ickevåld är ett effektivt sätt att visa sitt missnöje mot orättvisor i samhället.

Med utgångspunkt i denna stickprovsutvärdering kan man fastställa att ickevåldstränarnas workshops leder till ökad kunskap hos den specifika målgruppen "personer aktiva inom församlingar". De leder till ökad kunskap om ickevåldsmetoder, ickevåldsteorier och ickevåldsvärderingar. Tränarnas workshops väcker också känslor som hopp och inspiration. Deltagarna har reflekterat över sitt eget beteende, agerande och förhållningssätt i relation till ickevåld. Dock kan inga direkta beteendeförändringar, initiativ eller ageranden redovisas som resultat av dessa ickevåldsworkshops utöver att två personer ur målgruppen har förmedlat information vidare. Det engagemang som väcks har inte omsatts på något sätt i praktiken.

De resultat som kan ses från tränarnas ickevåldsworkshops har skett på individnivå. Inga resultat eller effekter redovisas på församlingsnivå. Dock kan man säga att det finns potential för att arbete på församlingsnivå kan utvecklas under den närmsta framtiden, tack vare engagerade och stödjande kontaktpersoner som har ett eget engagemang. Detta understryker vikten av att en workshop sker i ett medvetet sammanhang och har ett uttalat syfte, samt att det finns en person eller struktur som tar tillvara på de effekter som uppnås på individnivå. I led med detta kan man säga att det är en fördel om ickevåldstränaren själv är medlem i församlingen, och kan skapa en kontinuitet och uppmuntra en struktur där engagemang kan kanaliseras. Om detta inte är fallet, är kontaktpersonens roll än viktigare.

Icke våldsforskare

Utifrån rekommendationer från KrF verksamhetsansvarig har tre ickevåldsforskare kontaktats för intervju/samtal. Frågeställningarna har arbetats fram gemensamt av verksamhetsansvarig och utvärderaren. Frågor som varit vägledande för samtalen återfinns i bilaga A. Återgivelsen av ickevåldsforskarnas resonemang står utvärderaren för. Texterna har inte genomlästs av ickevåldsforskarna själva. Samtliga intervjuer finns dokumenterade.

Annelie Schlaug

Doktorand vid Malmö högskola och Lunds universitet. Undervisar i freds- och konfliktstudier.

På ämnet hur man ska förstå den arabiska vårens utveckling och resultat menar Annelie Schlaug att det inte finns några fastslagna eller belagda orsakssamband mellan hur ickevåldssaktionerna genomfördes under den arabiska våren och dess resultat och konsekvenser. Annelie vill understryka att den arabiska våren och revolterna i Östeuropa alla skedde i olika kontexter, och att det ligger olika orsaker bakom de konsekvenser vi ser i länderna idag.

Ett svar på varför det inte blev så bra kan vara att man inte fortsatte med ickevåld. Att revolterna var ickevåldssaktioner som när man hade fått bort diktatorer/auktoritära makten inte längre fortsatte med ickevåld. Det finns massor av ickevåldssaktioner som inte lyckas (och massor av våldssaktioner som heller inte lyckas) men det betyder inte att det var ickevåldets fel eller genomförandets fel. Icke våldet fullföljdes helt enkelt inte.

Att det skulle bero på att det principiella perspektivet av ickevåld inte fanns hos alla aktivister menar Annelie är omöjligt att säga. Annelie är av förståelsen att det pragmatiska ickevåldet inte går att separera från ett principiellt perspektiv. Utan det principiella perspektivet parallellt med det pragmatiska så är det inte ickevåld enligt henne.

Om man ska kunna tro på ickevåld på en landsomfattande nivå, så kan man inte räkna med att alla deltagare i en aktion har en idealistisk övertygelse för ickevåld. Det kommer aldrig att vara så menar Annelie. Däremot så kan det vara så att alla står bakom det strategiska/pragmatiska ickevåldet. I det strategiska ingår det ändå principiella aspekter, även om det inte är förankrat i personens ideologiska värderingar. T.ex. nämner Annelie dialog som förhandlingsmetod. Icke våldsprinciper kan också användas av strategiska anledningar, för att det är smart och effektivt.

Om man upphör med det pragmatiska eller det principiella ickevåldet när man lyckats få bort en auktoritär ledare, så har det ingen betydelse. Det måste oavsett finnas en strategi för vad man vill uppnå. Strategin kanske är lättare att få till om det principiella finns med, men det finns inga belegg för det. Det handlar mer om organisationsförmåga och kommunikation.

Chenoweth och Stephan befäster, i sin systematiska genomgång av konflikter och dess utkomster från hela världen och mer än 100 år tillbaka i tiden, att ickevåld är effektivare för att nå demokrati jämfört med våldslig kamp. Deras genomgång bygger på en specifik definition av ickevåldsbegreppet.

En aspekt som problematiserar resonemanget lite är att se att demokrati och fred inte alltid är syftet med alla konflikter/revolter. Om syftet är fred och demokrati, så är ickevåld lönsamt och effektivt. Om syftet är något annat, t.ex. makt, då måste man kanske agera odemokratiskt.

Annelie betonar att distinktionen mellan principiellt och pragmatiskt ickevåld är viktig att prata om när man beskriver ickevåldets bakgrund och funktion. Det är inget fel att ta upp det när man utbildar

om ickevåld. Dock kan det finnas en risk med att framhålla de principiella som en förutsättning för att lyckas med ickevåldsarbete. Detta kan uppfattas som en alldeles för idealistisk hållning som mer kan avskräcka än engagera.

Annelie avslutar med att bjuda in KrF till samtal om samarbete och gemensamma forskningsuppdrag.

Isak Svensson

Professor i Freds och konfliktforskning, Uppsala Universitet.

Isak Svensson skriver just nu på en bok med namnet *Uncivil resistance*. Bokens fokus ligger på problemen med de senaste årens ickevåldsuppror och omfattar dels den arabiska våren och dels andra revolter i bl.a. Östeuropa och Thailand.

Upproren under den arabiska våren var enligt Isak exempel på situationer där det principiella ickevåldet var bortkopplat. Det pragmatiska ickevåldet ska förstås som ickevåldsmetoder som väljs för att man tror att det är mest effektivt eller för att man inte har tillgång till alternativa medel för att föra sin kamp. Till exempel att man bedömer det vara för riskabelt att använda till våld eller att man inte har tillgång till vapen. Därför väljer man att föra sin kamp genom andra former. Principiellt ickevåld ska förstås som det ickevåld som baseras på en filosofisk, moralisk eller religiös grund. Våld och användandet av våld anses då vara fel på dessa grunder och orättvisor bekämpas utan användning av våld. Icke-våldet blir då mer av en form av livsstil och ett större perspektiv än en metod som man väljer i en enskild situation.

Isak menar att ickevåldsrevolterna under bl.a. den arabiska våren i många fall var bra på att skapa uppror och kamp, men att de var sämre på att föra dialog och att se till fiendens välfärd och hitta lösningar som alla parter kan acceptera. Detta är aspekter av klassisk ickevåldsideologi och innefattas av definitionen av principiellt ickevåld. Icke-våldet applicerades istället som en kampform för att sätta maximal press på motståndaren. När motståndaren sen föll höll man sig inte till ickevåld vilket gjorde att t.ex. kriget startade i Syrien. I det större perspektivet så har ickevåldskamperna som vi har sett de senaste åren inte lett till mer demokratiska och pluralistiska samhällen, utan tvärtom. Icke-våldsrevolterna har skapat turbulens i samhällena så att konflikter har kunnat eskalera. Men det var inte ickevåldets fel, för man övergav ju ickevåldet.

En aspekt som med säkerhet har påverkat dessa ickevåldsrevolter är att de har haft strukturella problem. Det har varit ledarlösa och nätverksbaserade rörelser och det har inte varit tydligt vem som drivit igång rörelserna. I Syrien t.ex. drevs och koordinerades rörelsen mycket genom en Facebook-sida.

På grund av utvecklingen efter ickevåldsrevolterna den senaste tiden och sättet som ickevåld har applicerats på är ickevåldstanken hotad. Det är klart att det bör finnas en tveksamhet kring att ta till ickevåld om det kan leda till sådana konsekvenser som vi ser idag. Om ickevåld kan vara tändgnistan till etniska konflikter och öppna upp möjligheten för radikala rörelser att få fotfäste och bryta ihop hela samhällen. Då är ju ickevåld farligt och något som vi inte ska ta lättvindigt på.

Isak menar att i många av dessa fall har grupper valt att ta till strategiskt ickevåld utan att ha några moraliska överväganden. Detta gör att man måste ifrågasätta hur ickevåldet appliceras idag. En överbetoning på pragmatiskt ickevåld är ingen god idé, det kan leda till den här typen av fenomen. Det är problematiskt att ickevåld enbart blir en metod att hävda sin egen grupps rätt, där man inte på ett genuint sätt tar vara på den andra gruppens intressen. Istället försöker man bekämpa den andra gruppens intressen först med ickevåld och sen med våld.

Chenoweths och Stephens studie *How civil resistance works*, visar att ickevåldskamper är mycket mer effektiva jämfört med våldsamma kamper. I denna studie har man inte gjort distinktionen mellan principiellt och pragmatiskt ickevåld, utan avvisar denna distinktion som ointressant. Istället undersöker man betingelserna då ickevåld är effektivt. Man lämnar de moraliska frågorna bakom sig och ser det enbart ur ett strategiskt perspektiv. Viktigt att understryka i relation till Chenoweth och Stephens studie, är att de tittar på ickevåldsrörelers framgång relaterat till de krav som rörelsen har, t.ex. regimförändringar eller territoriella krav. De bedömer inte ickevåldsrörelsernas framgång utifrån om de når demokrati, fred eller utveckling. Det finns dock andra studier som visar på att ickevåldskamper ökar sannolikheten för långsiktig demokratisering. Som exempel nämner Isak *Nepstad 2015*, *Ackerman and Karatnycky (2008)* och *Bond and Bond (2008)*.

Isak menar att distinktionen mellan pragmatiskt och principiellt ickevåld inte har fått så stort genomslag inom akademien. För en rörelse som KrF så tycker han dock att det är viktigt att tänka till kring detta. Framförallt eftersom han upplever KrF som en försvarare av principiellt ickevåld. KrF behövs som en röst för att understryka vikten av att man tar hänsyn till fiendens välmående, inte förorsaka lidande för motståndanden osv inom ickevåldets applicering etc. Samtidigt ser Isak att det finns en spänning i distinktionen mellan principiellt och pragmatiskt ickevåld. Han tror inte på att kräva att alla inom ickevåldsrörelsen måste ha en idealistisk övertygelse om principiellt ickevåld. Samtidigt måste vissa ickevåldsprinciper vara del av appliceringen av ickevåld för att inte riskera brutala konsekvenser.

Eftersom ickevåldstermen har blivit så centralt för KrF, är det rimligt att man diskuterar och är tydlig med vad man innefattar i begreppet ickevåld. Isak menar att det finns en oskärpa i hur KrF använder begreppet. Å ena sidan hävdar man att ickevåld är effektivt och hänvisar till Chenoweth och Stephan, å andra sidan pratar man om en livsstil och då pratar man om ett annat fenomen än det som Chenoweth och Stephan studerar. KrF måste tänka till kring de där frågorna inom rörelsen. Isak menar att ökad kunskap om de här frågorna bland allmänheten är jätteviktig för att människor ska förstå sin omvärld. Man måste dock belysa både möjligheterna och problemen kring ickevåld.

Vad gäller KrF roll i relation till universitetsutbildningarna i freds- och konfliktkunskap menar Isak att man riktar sig till olika målgrupper. Högskoleutbildningar kommer inte att ersätta KrF informationsarbete. Universitetsutbildningarna är inte ett sätt att få folk att bli aktivister, där försöker man förstå ickevåld och förstå forskningen och metoderna och teorierna kring det. Isak nämner dock att universiteten och KrF kan tjäna på att ha ett utbyte och bjuder in KrF till möjligheten att bl.a. föreläsa på Uppsala Universitet.

Stellan Vinthagen

Universitetslektor på institutionen för globala studier, Göteborgs universitet, Professor i Sociologi vid University of Massachusetts Amherst

Icke våldsligt motstånd och ickevåldsligt uppbyggande av alternativ är fortfarande tveklöst effektivast jämfört med våldsmotstånd. Chenoweth och Stephens studier visar att ickevåld ökar chanserna för demokrati och avsaknaden av inbördeskrig 10 gånger jämfört med våldsamt motstånd. Stellan Vinthagen understryker dock att det behövs en kombination av statlig samordning av övergripande regelverk och det folkliga motståndet/alternativuppbyggandet för att uppnå utveckling, demokrati och mänskliga rättigheter. Staten och internationella institutioner behöver tvingas till radikala reformer. Utan kraftfullt motstånd kommer staten att fortsätta vara ett redskap för företagen eller

andra eliter. Så har det alltid varit och det är ett tydligt historiskt samband som är svårt att förneka för den som studerar statens världshistoria. Idén att staten (och företagen) ska garantera oss utveckling, MR och demokrati av sig själva är absurd och helt verklighetsfrånvärd.

Forskningen på området är fortfarande begränsat. Vi har framförallt enstaka fallstudier och generell statistik. Vi har inte ännu tillräckligt av systematiska jämförelser mellan fall där det framgår vilka strategier och metoder som är mest effektiva. Några fler referenser för statistik förutom Chenoweth och Stephan är:

- Karatnycky, A. and P. Ackerman (2005) "How Freedom Is Won".
- Svensson, Isak, "From Bombs to Banners? The Decline of Wars and the Rise of Unarmed Uprisings in East Asia", *Security Dialogue*, 42 (3) June, pp. 219-237.

Vad gäller vilka slutsatser man kan dra från den arabiska våren utifrån de negativa konsekvenser som vi nu ser, understryker Stellan vikten av att se de senaste årens ickevåldsrevolter som olika situationer med olika kontexter. Under framförallt den Arabiska Intifadan saknades kunskap om hur ickevåldet kan användas effektivt, kreativt och strategiskt förutom i vissa mindre grupperingar. I Polen verkar det ha funnits en utbredd kompetens men som inte var typisk för det östeuropeiska upproret. Dock kan man generellt säga att det "Arabiska upproret/Intifadan" visar betydelsen av oberoende kommunikation/information för ickevåldsrevolter (Al Jazeera och sociala media var avgörande). Från exemplet Tunisien kan vi lära att byggandet av breda allianser (mellan sekulära och religiösa grupper) och det långsiktiga byggandet av en tradition av folklig organisering och ickevåldsligt motstånd, är avgörande för resultatet av en revolt. Stellan menar också att motståndet i alla de länder som omfattades av den Arabiska Intifadan kan utvecklas genom ökad förståelse av betydelsen av 1) träning, förberedelse, utbildning i ickevåld, 2) byggandet av alternativa/parallella institutioner samtidigt med motstånd.

Stellan är av åsikten att ickevåld och dess logiker inte kan förstås utifrån dikotomin principiellt och pragmatiskt ickevåld. Denna uppdelning är missvisande och förvirrande, och skapar problem för både ickevåldsforskningen och ickevåldsaktivismen. Stellan menar att det enbart är fruktbart att skilja på principiellt och pragmatiskt ickevåld som en teoretisk motsättning och ett analysverktyg. Dikotomin bör ses som extremer på en skala där det mesta utspelar sig i mellanrummet mellan extremerna.

Stellan menar att aktivister inte är motiverade av abstrakta principer eller tekniker. Religiösa ledare pratar om (moraliska) principer och forskare om (teknisk) pragmatism, men rörelserna tillämpar "social pragmatism", dvs. det som fungerar i deras sociala sammanhang - vilket alltid bärs av kulturella värden, traditioner, etc. inte abstrakta principer/tekniker. Deltagare i ickevåldsrevolter tenderar att vara sociala pragmatister. Inga rörelser Stellan känner till har bestått av mer än en liten minoritet religiöst/moraliskt övertygade pacifister.

Den rådande akademiska dominansen av ickevåldets strategiska och tekniskt pragmatiska perspektiv (från Gene Sharp) begränsar vår förståelse av ickevåld som en maktkamp. Det begränsar också vår förståelse av ickevåldets framgång och misslyckanden, vilket också hämmar vår möjlighet att utveckla mer praktiska, kreativa och effektiva ickevåldsaktioner i framtiden. Istället förespråkar Stellan en multidimensionell teoriram för ickevåld med fyra dimensioner - (1) politisk strategi av motstånd mot dominans, strukturellt våld och militarism, (2) byggande av nya ickevåldsliga normer och alternativa institutioner, (3) dramatiska gestaltningar av attraktiva visioner om gemensamma sätt att leva och konfliktöverskridande identiteter och (4) utvecklande av dialog med medborgare, förhandlingar med mellannivå ledare och avtal med toppnivå ledare. I artikeln *Four Dimensions of Nonviolent Action: A Sociological Perspective* (2015) förklaras dessa fyra dimensioner separat, men slutsatsen är att

effektivt ickevåld måste omfatta alla fyra dimensioner samtidigt. Stellan lägger ett speciellt fokus på kommunikationens betydelse för ickevåldets framgång och understryker att det kontextuella alltid spelar in i ickevåldets dynamik.

Sammanfattning

Icke våldsforskarna verkar vara överens om att distinktionen mellan principiellt och pragmatiskt ickevåld är problematiskt. Principiell övertygelse på individnivå är ingen förutsättning för ickevåldets existens eller effektivitet. Distinktionen mellan begreppen är inte heller tydlig eller fruktbar för förståelsen av vad som fungerar och vad som inte fungerar. Uppdelningen är inte heller konsekvent då t.ex. vissa principiella aspekter av ickevåld kan ses som förutsättningar för att ickevåldets applicering ska bli strategiskt effektivt. Vissa principiella aspekter, så som t.ex. respekten för motståndaren, bör också ses som förutsättningar för att ickevåldet överhuvudtaget ska definieras som ickevåld. En separation mellan de två perspektiven anses vara omöjlig i praktiken.

Annelie Schlaug och Isak Svensson ser KrF som en försvarare och förespråkare av principiellt ickevåld. Båda ser en risk med att detta perspektiv blir för tungt och idealistiskt i KrF arbete, då det mer kan avskräcka än engagera. De rekommenderar KrF att tänka till kring vilken innebörd man lägger i dessa två aspekter av ickevåld och hur man ska förmedla distinktionen vidare.

KrF budskap om att ickevåld är den mest effektiva metoden för att nå utveckling, fred och demokrati är med vissa reservationer fortfarande giltig, trots de senaste årens brutala utveckling efter ickevåldsrevolutionerna i Mellanöstern och Östeuropa.

Den forskning som finns ger fortfarande underlag för att hävda att ickevåld är effektivt för att uppnå en motståndsrörelses syfte, oavsett vad detta syfte är. Icke våld är en strategiskt effektiv metod. Icke våldsforskarna ger också ytterligare referenser till att ickevåld är effektivt för att uppnå demokratisering. Det är dock viktigt att inte förenkla sambandet mellan ickevåldsrörelser och demokrati, fred och utveckling. Det krävs mer än bara en ickevåldsrörelse för att detta ska uppnås. Ett kraftfullt folkligt motstånd i kombination av samordning av statens och företagets makt, organisations- och kommunikationsförmåga anges bl.a. som nödvändig för att uppnå detta.

I relation till de konsekvenser som vi har sett efter den arabiska våren är det viktigt att belysa vad det var som gick snett. Efterspelet och de negativa konsekvenserna ska inte direkt härledas till ickevåldet. Däremot kan det härledas till att ickevåldet inte fullföljdes eller lyckades genomföras fullständigt. Icke våldsaktionerna övergav vissa aspekter av ickevåld som kan anses vara grundläggande för ickevåld. T.ex. är det problematiskt om ickevåld används för att hävda en grups rätt? Är det ickevåld oavsett ickevåldets syfte?

Konsekvenserna efter den arabiska våren kan också härledas till de omständigheter som rådde i de olika specifika kontexterna. Icke våldsforskarna räknar upp olika förutsättningar som saknades i olika länder; strategier för vad man ville uppnå, ledarskap, organisations- och kommunikationsförmåga etc.

Hur KrF ska förhålla sig till den arabiska vårens konsekvenser behöver sättas i ett sammanhang relaterat till KrF definition av ickevåld. Hur definierar KrF ickevåld? Var revolutionerna under den arabiska våren ickevåldssaktioner enligt KrFs definition på ickevåld? Eller innehöll de bara vissa aspekter av ickevåld? Identifierade aktivisterna sig som ickevåldaktivister? Anammandes alla de tio ickevåldsprinciperna? Genom att tydligare kommunicera sin definition på ickevåld behöver inte KrF se den arabiska våren som ett exempel på ickevåldets misslyckande.

SIFO

KrF har gett SIFO i uppdrag att ställa en fråga till allmänheten för att försöka få en bild av kunskapsläget om ickevåld. Frågan som ställts till 1000 personer år 2012 och 2015 lyder:

”Jag har god kunskap om hur ickevåldsrelser kan bidra till ökad fred och demokratisering i exempelvis Egypten, Sydsudan, Sudan, Västsahara, Palestina, Israel och Colombia”.

På denna fråga skulle respondenterna ge sitt svar utifrån en skala på 1-5, där 1 motsvarar ”stämmer inte alls” och 5 ”stämmer helt och hållet”. Respondenternas svar är bl.a. uppdelade efter kön, ålder, sysselsättning, geografi, utbildningsgrad samt politisk tillhörighet.

En analys har gjorts utifrån hur många av respondenterna som har svarat 4 och 5 och därmed anser sig ha kunskap om hur ickevåld kan bidra till ökad fred och demokratisering.

År 2012 ansåg 15 % av samtliga respondenter att de hade kunskap om ickevåld. Motsvarande siffra för 2015 är 10 %. Båda åren kan man se en liten skillnad mellan könen, där en liten mindre andel av de tillfrågade kvinnorna anser sig ha kunskap om ickevåld jämfört med män. Denna skillnad blir mer tydlig om man också delar in respondenterna efter ålder. Generellt sett kan man säga att kvinnor anser sig ha mindre kunskap om ickevåld jämfört med män. Man kan också säga att yngre (15-29 år) respondenter anser sig ha större kunskap jämfört med äldre.

När respondenterna delas in efter sysselsättning blir det tydligt att gruppen arbetslösa anser sig ha kunskap i större utsträckning jämfört med andra grupper (arbetare, företagare, tjänstemän). Detta gäller för båda åren. En förklaring till detta kan vara att arbetslösheten är störst bland unga³, som redan anser sig ha kunskap i större utsträckning.

Skillnader syns bland respondenternas svar relaterat till utbildningsnivå. Personer med högskole- och universitetsutbildning anser sig ha större kunskap om ickevåld jämfört med personer med utbildning på grundskole- och gymnasienivå.

Vid fördelning av respondenternas svar utifrån politiska sympatier kan man utläsa att respondenter som har angett att de skulle rösta på Folkpartiet och Kristdemokraterna om det var val idag, anser sig ha större kunskap om ickevåld båda åren. Undersökningen visar stor diskrepans mellan siffrorna för väljare av Sverigedemokraterna för de två undersökningsåren. 2012 angav 21 % av respondenterna som sympatiserade med Sverigedemokraterna att de hade kunskap om ickevåld. 2015 motsvarade denna siffra 5 %. Även för Vänsterpartiets väljare syns en diskrepans mellan siffrorna för åren. 2012 angav 32 % att de hade kunskap om ickevåld. Siffran för 2015 var 12 %. Någon uttrycklig förklaring till dessa skillnader mellan åren finns inte.

I undersökningen för 2012 syns ingen skillnad för kunskapsnivån mellan storstäder, övriga städer och landsbygd. För 2015 syns en liten skillnad, att kunskapen är lägre på landsbygden jämfört med städer och storstäder. Viss skillnad syns mellan regionerna, där kunskapsnivån i norra Sverige ser lite lägre ut jämfört med resten av landet. Detta syns framförallt i undersökningen för 2015. Båda åren sticker Stockholmsområdet ut lite grann över medelvärdet. Norra och Norra Mellansverige samt Västsverige sticker ut för 2015 med enbart 3-5 % som anser sig ha kunskap om ickevåld.

I nedanstående tabell sammanställs svarsindelning för de respondenter som anser sig ha kunskap om ickevåld.

---

³ SCB AKU

Tabell 3. Sammanställning av faktorer för respondenter som har angett svarsalternativ 4 och 5 på KrFs SIFO-fråga, 2012 och 2015.

Svarsindelning	2012	2015
Totalt	15 %	10 %.
Ålder	26 % i åldersgruppen 15-29; 10 – 13 % i åldersgrupperna 30-49, 50-64, 65+	15 % i åldersgruppen 15-29; 8-10% i åldersgrupperna 30-49, 50-64, 65+
Kön	30 % män och 21 % kvinnor i åldersgruppen 15-29; 15 % män och 9 % kvinnor i åldersgruppen 65+	17 % män och 12 % kvinnor i åldersgruppen 15-29 år; 12 % män och 9 % kvinnor i åldersgruppen 30-49 år; 10 % män och 5 % kvinnor i åldersgruppen 50-64 år; 8 % i åldersgruppen 65+, båda könen.
Sysselsättning	20 % bland arbetslösa; 10-12 % bland arbetare, företagare och tjänstemän.	37 % bland arbetslösa; 6 – 10 % bland arbetare, företagare och tjänstemän.
Geografi	13 % norra och södra Sverige, 17 % i Mellansverige; 14 % för storstäder, övriga städer och landsbygd. 19 % i Stockholmsområdet. Övriga regioner 12-14 %	5 % norra Sverige, 10-11% mellan och södra Sverige; 13 % storstäder, 10 % övriga städer, 7 % landsbygd. 18 % i Stockholmsområdet. Övriga regioner 9 – 16 % 3-5 % i Norra och Norra Mellansverige samt Västsverige
Utbildning	17 % högskola/universitet; 13 % grundskola/gymnasiet	11 % högskola/universitet; 8-9 % grundskola/gymnasiet
Partipolitik	Kunskapen över medel bland väljare av följande partier: Fp 18 %, KD 18 %, V 32 %, Sd 21 %. Minst bland Centerns väljare -8 %.	Fp 13 %, KD 15 %, V 12 %, Fi 16 %. Minst bland väljare av Sverigedemokraterna (5 %) och Socialdemokraterna (8 %).

Sammanfattning

Tanken bakom SIFO-undersökningen var att få underlag till om det har skett en medvetandehöjning gällande KrFs budskap hos målgruppen "den svenska allmänheten". Underlaget som har genererats ger indikationer på att andelen personer ur den svenska allmänheten som anser sig ha kunskap om ickevåld har minskat de senaste 3 åren. 2012 ansåg sig 15 % ha kunskap om ickevåldsrörelserns bidrag till demokrati och fred. Siffran för 2015 är 10 %. Om denna statistik generaliseras betyder det att 90 % av den svenska allmänheten idag inte har särskilt god kunskap om ickevåld. Denna bild ger stöd till KrF problemformulering om att den svenska allmänhetens medvetande domineras av militära och våldsamma lösningar på konflikter.

Svaren på SIFO-undersökningen kan inte ge KrF något underlag för sin verksamhets måluppfyllelse. Detta är alldeles för långsökt och härledningen är omöjlig. Däremot kan SIFO-undersökningen användas som underlag för en omvärldsanalys för verksamheten.

Utifrån undersökningen ser kunskapsnivån lägre ut bland grupperna äldre och kvinnor, vilket ger underlag för att KrF bör rikta sig till dessa grupper om man vill skapa en jämn kunskapsnivå över kön och ålder. Likaså kan vissa geografiska aspekter övervägas om man vill skapa en jämn kunskapsnivå över landet. Huruvida jämn könsmissig och geografisk kunskapsnivå är målsättningar för KrF verksamhet, eller förutsättningar för verksamhetens måluppfyllelse, kvarstår att besvara.

Till analysen bör man också tillägga att SIFO-frågan är ställd som en subjektiv bedömning. Personer ska bedöma själva om de anser sig ha god kunskap om ickevåldsrörelser. Det är ingen objektiv kunskapsbedömning eller mätning. Man kan tänka sig att personers ålder och kön påverkar sådana subjektiva bedömningar. Det finns en generell erfarenhet vid undersökningar av liknande slag att kvinnor underskattar sin kunskap, och att män har en tendens att överskatta sin.⁴ Möjligtvis gäller samma mönster för yngre respektive äldre personer. Detta resonemang skulle i så fall minska klyftorna som ses mellan män och kvinnor, samt yngre och äldre personer.

---

⁴ Detta har bl.a. Adrian Furnham, psykologiprofessor, forskat på.

SLUTDISKUSSION

Enligt SIFO-undersökningen finns det gott om utrymme för KrF att öka kunskapen om ett ickevåldsbudskap hos målgruppen "den svenska allmänheten". Hela 90 % av befolkningen kan antas sakna medvetenhet och kunskap om ickevåld som en effektiv strategi för att skapa förändring. Icke våldsinformation är inte ett mättat ämne att kommunicera och ger underlag för KrFs problemformulering. SIFO-undersökningen synliggör specifika målgrupper som i lägre utsträckning anser sig ha kunskap om ickevåld. Dessa grupper är bl.a. kvinnor, äldre och personer i norra Sverige. Huruvida KrF önskar skapa en jämn kunskapsnivå, som en målsättning i sig eller som en förutsättning för måluppfyllelse behöver besvaras av KrF.

Värdet av kunskap om ickevåld hos den svenska allmänheten kan inte avvisas. Självklart är det bra att allmänheten förstår sin omvärld och ser ickevåld som ett möjligt och effektivt alternativ till våldsaktioner. Men vad innebär detta egentligen? Vad skulle ökad kunskap om ickevåld hos den svenska allmänheten kunna leda till och hur relaterar det till KrF vision? KrF behöver utveckla sina resonemang kring dessa frågor.

Måluppfyllelse och effekter - församlingar

Med utgångspunkt i denna utvärderings begränsade datainsamling kring ickevåldsworkshops för målgruppen "personer aktiva inom församlingar" kan man dra slutsatsen att KrF aktiviteter leder till ökad kunskap. Ibland leder workshopsen till ökad kunskap om ickevåldsmetoder för fred och demokrati, ibland leder de till ökad kunskap om ickevåldarbete i Israel och Palestina eller andra konfliktområden och ibland leder det till ökad kunskap om ickevåld som värderingar i vardagen. Datainsamlingen visar att målgruppens kunskapsutveckling är direkt relaterad till det perspektiv som ickevåldstränarna väljer att förmedla. Detta i sin tur är relaterat till tränarnas personliga förståelse och inkorporering av ickevåldsperspektivet. Detta sammanhang synliggör vikten av ickevåldstränarutbildningens inriktning och tydlighet i sitt budskap och uppdrag till ickevåldstränarna.

- Vilken slags kunskap vill KrF öka hos den slutliga målgruppen?
- Vilket är det huvudsakliga budskapet som ickevåldstränarna ska förmedla vidare till målgruppen?

Utvärderingen indikerar att ickevåldstränarna främst har utvecklat ett personliga förhållningssätt till ickevåld, och inte alltid tagit med sig ett samhällspolitiskt perspektiv.

- Hur viktigt är det för KrF att ickevåldstränarna inkorporerar ickevåld både på ett personligt och samhällspolitiskt plan?
- Hur viktigt är det att ickevåldstränarna förmedlar kunskap om båda dessa perspektiv till den slutliga målgruppen?

Budskapet som KrF ska förmedla och kunskapen som KrF ska öka måste vara direkt relaterat till de konkreta effekter som man önskar se i målgruppen. Om man önskar se ökat stöd och ökad involvering av målgruppen i ickevåldarbete måste budskapet vara utformat som så att det leder till dessa effekter. Om man önskar uppnå personlig reflektion kring ickevåldsaspekter i vardagen så ska budskapet vara utformat så att det leder till detta. Om båda dessa effektnivåer anses viktiga ska budskapet vara utformat så att det omfattar båda dessa perspektiv.

Genom att väldigt konkret formulera sina önsknings och förväntningar på effektnivå, blir det lättare att avgöra vilken slags kunskap målgruppen behöver och vilket budskap som ska vara centralt.

Denna utvärdering har utforskat vilka effekter KrFs ickevåldstränarworkshops leder till i målgruppen "personer aktiva inom församlingar". Detta är dock gjort utan att veta vilka effekter KrF eftersträvar och finner önskvärda. De effekter som kan ses (på så här kort sikt) har skett på individnivå och omfattar personliga reflektioner kring ickevåld i vardagen och funderingar kring hur man som person kan agera annorlunda, både vad gäller personliga konflikter och samhällspolitiska konflikter. Workshopsen har (ännu) inte lett till konkret engagemang och handlande. Underlaget styrker inte heller att workshopsen har lett till effekter på församlingsnivå.

Framgångsfaktorer för stärkt målpuppfyllelse och ökad effekt – individnivå

De effekter som utvärderingen ser på individnivå; personliga reflektioner och funderingar på hur man kan agera annorlunda, behöver fångas upp på något sätt om de ska omsättas i praktiken. Engagemanget kan antingen fångas upp av församlingarna eller av KrF och andra ickevåldsrörelser. Ett sätt att göra steget mellan att individuellt fundera/reflektera och att omsätta det i praktiken kortare, är att förmedla olika sätt att göra detta på till målgruppen. Ett första steg är att förmedla en tydlig sammanställning över var målgruppen kan hitta mer information om ickevåldsmetoder och ickevåldsrörelser. Ett annat sätt kan vara att erbjuda målgruppen på ickevåldstränars kontinuerlig information om ickevåldsarbete i Sverige, t.ex. genom att deltagarna skriver på för att få ett nyhetsbrev/facebookflöde eller liknande som berättar om olika aktiviteter – både inom KrF och utanför. Icke-våldstränarna kan också konkretisera och exemplifiera hur andra församlingar arbetar för ickevåld, för att se att de individuella effekterna kan skapa effekter på församlingsnivå.

Framgångsfaktorer för stärkt målpuppfyllelse och ökad effekt – församlingsnivå

Några potentiella framgångsfaktorer för att stärka målpuppfyllelsen och uppnå ökade effekter på församlingsnivå kan identifieras utifrån utvärderingens datainsamling. Det kan antas finnas större potential för församlingar att omsätta det engagemang och den kunskap som väcks under en ickevåldsträningsworkshop i praktiken, om syftet med workshopen är tydligt uttalat inom församlingen redan innan workshopen genomförs. Genom att samtala om KrF förväntningar (eller önsknings) på församlingarna och församlingarnas förväntningar på ickevåldsträningsworkshopen skapas bättre förutsättningar för att dessa förväntningar faktiskt förverkligas. En sådan dialog bör etableras mellan församlingens kontaktperson och ickevåldstränaren.

Den kontaktperson som ickevåldstränarna har i församlingarna har en stor roll om workshopen ska nå effekter på församlingsnivå. Detta gäller särskilt om ickevåldstränaren kommer utifrån församlingen och försvinner efter workshopen. Genom att lägga ett visst uppföljningsansvar på en kontaktperson kan KrF skapa en medvetenhet inom församlingen som dessutom gynnar målpuppfyllelsen på effektnivå. Det borde också vara ett krav att kontaktpersonen själv deltar på ickevåldsträningsworkshopen, för att få insikt i vad budskapet kan innebära för församlingens arbete och engagemang.

Genom att synliggöra kontaktpersonernas roll och vikt för att uppnå effekter ställs ickevåldstränarnas uppdrag lite på sin spets. I uppdragsbeskrivningen borde då strategisk planering på församlingsnivå ingå. Egentligen låter det större än vad det är. Det kan ju räcka att ställa några frågor till kontaktpersonen om workshopens sammanhang och vad man tänker att workshopen ska och kan leda till, för att väcka en medvetenhet om just detta.

KrF budskap i relation till aktuell ickevåldsforskning

KrF uttryckte inför denna utvärdering en viss oro för hållbarheten i sitt budskap "Fred genom ickevåld – ökar möjligheterna för demokrati, utveckling och hållbar fred" efter den arabiska vårens brutala efterspel. Intervjuade ickevåldsforskare är överens om att konsekvenserna inte kan härledas till

ickevåldet självt. Ickevåld anses fortfarande vara den mest effektiva metoden för att nå förändring. Ickevåldsrevolter och ickevålds rörelser måste dock ses i sitt specifika sammanhang, och framgång förutsätter fler faktorer än ickevåldsmetoder.

För att stärka sitt budskap behöver KrF belysa vad de anser gick snett vad gäller den arabiska våren. Efterspelet och de negativa konsekvenserna är inte ett bevis på att ickevåld inte fungerar. Däremot kan det härledas till att ickevåldet inte fullföljdes eller lyckades genomföras fullständigt. Ickevåldsaktionerna övergav vissa aspekter av ickevåld som kan anses vara grundläggande för ickevåld. Här kan det vara intressant för KrF att tydligt definiera om man anser att den arabiska våren var exempel på ickevåld?

Konsekvenserna efter den arabiska våren kan också härledas till de omständigheter som rådde i de olika specifika kontexterna. Ickevåldsforskarna räknar upp olika förutsättningar som saknades i olika länder; strategier för vad man ville uppnå, ledarskap, organisations- och kommunikationsförmåga etc.

Hur KrF ska förhålla sig till den arabiska vårens konsekvenser behöver sättas i ett sammanhang relaterat till KrF definition av ickevåld. Hur definierar KrF ickevåld? Var revolterna under den arabiska våren ickevåldsaktioner enligt KrFs definition på ickevåld? Eller innehöll de bara vissa aspekter av ickevåld? Identifierade aktivisterna sig som ickevåldsaktivister? Anammandes alla de tio ickevåldsprinciperna? Genom att tydligare kommunicera sin definition på ickevåld behöver inte KrF se den arabiska våren som ett exempel på ickevåldets misslyckande.

I diskussionen kring den arabiska vårens konsekvenser lyfts distinktionen mellan ett principiellt och ett pragmatiskt perspektiv på ickevåld upp som problematiskt och begränsande som förklaringsmodell. Det kan vara av värde för KrF att förklara innebörden av dessa två distinktioner för sina tränare, men inte framhäva principiellt ickevåld som en förutsättning för ickevåldsaktioners framgång. Detta idealistiska perspektiv kan uppfattas som avskräckande och förlamande.

Diskussionen om principiellt och pragmatiskt ickevåld kan delvis relateras till den uppdelning som ickevåldstränarna gör när de beskriver sin förståelse av ickevåld och vad de har inkorporerat efter sin utbildning. En tränare relaterar i första hand ickevåld till ett personligt förhållningsätt och förmedlar inte heller kunskap om ickevåld i relation till samhällspolitiskt arbete. Utvärderarens tolkning är att denna person främst har tagit till sig ett principiellt perspektiv och önskar leva ickevåld. I sig är detta inte problematiskt, men frågan är om detta är vad KrF vill förmedla och uppnå.

REKOMMENDATIONER

SIFO-undersökningen synliggör specifika målgrupper som i lägre utsträckning anser sig ha kunskap om ickevåld. Dessa grupper är bl.a. kvinnor, äldre och personer i norra Sverige.

1. *Rekommendation:* KrF bör klargöra om en jämn kunskapsnivå bland målgruppen "svenska allmänheten" är ett mål i sig eller en förutsättning för måluppfyllelse.

Värdet av kunskap om ickevåld hos den svenska allmänheten kan inte avvisas. Självklart är det bra att allmänheten förstår sin omvärld och ser ickevåld som ett möjligt och effektivt alternativ till våldsaktioner. Men vad innebär detta egentligen? Vad skulle ökad kunskap om ickevåld hos den svenska allmänheten kunna leda till?

2. *Rekommendation:* KrF behöver tydliggöra vilka effekter man vill uppnå, både på individnivå och församlingsnivå. Genom att tydliggöra detta skapas bättre förutsättningar för att arbeta för måluppfyllelse, både på resultat- och effektnivå. Det blir också lättare att avgöra vilken slags kunskap målgruppen behöver och vilket budskap som ska vara centralt.
3. *Rekommendation:* KrF bör tydligt kommunicera till sina ickevåldstränare vilka effekter man önskar och vad som är syftet med deras workshops.

Utvärderingen visar att KrF aktiviteter inom målgruppen "personer aktiva inom församlingar" leder till ökad kunskap. Vilken kunskap som ökar beror på det perspektiv som ickevåldstränarna väljer att förmedla. Detta i sin tur är relaterat till tränarnas personliga förståelse och inkorporering av ickevåldsperspektivet. Detta sammanhang synliggör vikten av ickevåldstränarutbildningens inriktning och tydlighet i sitt budskap och uppdrag till ickevåldstränarna.

4. *Rekommendation:* KrF behöver specificera vilken slags kunskap man vill öka hos den slutliga målgruppen.
5. *Rekommendation:* KrF behöver specificera vilken slags kunskap och vilket budskap ickevåldstränarna ska förmedla till den slutliga målgruppen.

En tränare har i första hand inkorporerat ickevåld som ett personligt förhållningssätt och förmedlar inte heller kunskap om ickevåld i relation till samhällspolitiskt arbete till den slutliga målgruppen.

6. *Rekommendation:* KrF behöver analysera om förmedling av detta personliga förhållningssätt till målgruppen är tillräckligt för verksamhetens måluppfyllelse.

Denna utvärdering visar att ickevåldsworkshopen främst leder till personliga reflektioner kring ickevåld i vardagen och funderingar kring hur man som person kan agera annorlunda. Utvärderingen ger inte stöd för att engagemang omsätts i praktiken.

7. *Rekommendation:* KrF bör förmedla tydlig information om hur individer kan omsätta sitt engagemang i praktiken.

Utvärderingen ger inget stöd till att KrFs workshops leder till effekter på församlingsnivå. Detta kan delvis relateras till en otydlighet kring förväntningar och syfte med ickevåldsworkshopen. En annan faktor kan vara att workshoppen hålls i ett vakuum som ingen riktigt ansvarar för.

8. *Rekommendation:* KrF bör vara tydliga i sin kommunikation till församlingar om sina önskingar och förväntningar på hur församlingarna kan och bör arbeta vidare för ickevåld.
9. *Rekommendation:* KrF bör främja utvecklingen av församlingens medvetenhet kring ett eget syfte med att arrangera en ickevåldsworkshop.

10. *Rekommendation:* KrF bör kräva att kontaktpersonen i församlingen själv deltar på ickevåldswerkshopen.
11. *Rekommendation:* KrF bör lägga ett visst uppföljningsansvar på den kontaktperson som finns i församlingen. Genom återkopplingsamtal från tränare eller KrF kansli kan information om effekter samlas in.

KrF uttryckte inför denna utvärdering en viss oro för hållbarheten i sitt budskap "*Fred genom ickevåld – ökar möjligheterna för demokrati, utveckling och hållbar fred*" efter den arabiska vårens brutala efterspel. Denna oro är inte helt obefogad men ställer krav på det budskap KrF förmedlar.

12. *Rekommendation:* KrF bör kommunicera sin tolkning av vad man anser gick snett när det gäller den arabiska våren. För att göra det behöver KrF tydligt definiera om man anser att den arabiska våren var exempel på ickevåld? Detta kräver att man utarbetar en väldigt specifik definition av vad KrF anser att ickevåld är.

Distinktionen mellan ett principiellt och ett pragmatiskt perspektiv på ickevåld anses inom akademien vara problematisk och begränsande som förklaringsmodell.

13. *Rekommendation:* KrF bör överväga användandet av denna teoretiska distinktion i sin kommunikation och utveckla tydligare sätt att beskriva ickevåld på.

KÄLLFÖRTECKNING

PROJEKTDOKUMENTATION:

- Infoansökan 2013-2015
- Delrapport 2013
- Delrapport 2014
- Resultat baslinje 2015 (av ickevåldstränarutbildning)
- Utvärdering resultat 2015 (av ickevåldstränarutbildning)
- Extern utvärdering genomförd 2012 av Rebecka Jalvemyr

LITTERATUR:

Fred i våra händer (2008) *Ickevåld och konflikthantering*

Vinthagen, Stellan (2015) *Four dimensions of nonviolent action. A Sociological Perspective*. pp 258-288

INTERVJUADE PERSONER:

Ickevåldstränare

Eva-Maria Munck

Henric Götefelt

Helena Kvist

Kontaktpersoner

Lotta Trygg, församlingspedagog, Sollentuna församling

Pär Götefelt, pastor, Tumba församling

Elisabet Hartman, präst, S:t Pauli församling, Malmö

Målgrupp

Alice Salomonsson

Jonas Pettersson

Jacob Östervall

Ulrika Östervall

Ickevåldsforskare

Stellan Vinthagen

Annelies Schlaug

Isak Svensson

BILAGOR

Bilaga A. Vägledande frågor till ickevåldsforskare

Utformningen av Kristna Fredsrörelsens (KrF) informations- och kommunikationsarbete har sin grund i en omvärldsanalys som skuggas av den arabiska våren, där vi nu ser auktoritär och blodig utveckling. KrF vill sätta sitt arbete och nuvarande budskap om ickevåldsrevolutioner i relation till en aktuell omvärldsanalys. KrFs nuvarande budskap fokuserar på hur ickevåldsliga insatser i konflikter är den effektivaste vägen till utveckling, mänskliga rättigheter och demokrati. Detta grundar man på Chenoweth och Stephans forskning.

- Stämmer detta fortfarande? (Trots utkomsten från den arabiska våren och revolter i Östeuropa?)
- Finns det aktuell forskning (utöver Chenoweth och Stephans) som bekräftar att ickevåldsrörelser i högre grad leder till demokratisering?
- Kan man härleda resultatet efter den arabiska våren till hur ickevåldet såg ut/genomfördes?
- Har du några tankar kring varför det blev som det blev?

Vissa menar att man under den arabiska våren kopplade bort den principiella/pacifistiska delen och enbart använde "pragmatiskt ickevåld", och att detta påverkade resultatet vi ser idag.

- Kan du säga något om den tanken?
- Hur ska man förstå begreppet principiellt ickevåld?
- Kan principiellt ickevåld kopplas bort från ickevåld/pragmatiskt ickevåld?
- Hur påverkas resultatet av vad ickevåldet uppnår av att det principiella kopplas bort?

Vilket budskap borde KrF sprida i framtiden gällande ickevåld? (Nu har man spridit att det är effektivare än våldskampanjer för att få tillstånd demokratisering - alltså haft en ganska pragmatisk approach i hur man formulerar sitt budskap).

Endast några få procent av den svenska befolkningen säger sig ha god kunskap om hur ickevåldsrörelser kan bidra till ökad fred och demokratisering enligt Sifo undersökningar genomförda 2012 och 2015. I undersökningarna framgår det att hela 85-90 % inte har någon uppfattning eller har ganska till mycket dålig uppfattning om hur ickevåldsrörelser kan bidra till ökad fred och demokratisering.

- Vad kan ökad kunskap kring ickevåld bland allmänheten vara värt i ett större sammanhang?

Bilaga B. Sammanställning av ickevåldstränares svar på utvärderingens intervjufrågor.

Frågor	Tränare A	Tränare B	Tränare C
Tidigare engagemang för ickevåld?	Nej	Nej	Ja, aktivist och tidigare passiv medlem inom KrF.
Vad tyckte du om ickevåldstränerutbildningen?	Väldigt positiv till utbildningens innehåll och genomförande.	Ganska positiv till innehåll och genomförande. Önskar mer stöd i att hålla workshops. Tveksamheter kring två spår som inte fördes samman.*	Väldigt positiv till utbildningens innehåll och genomförande.
Vad innebär ickevåld för dig?	Ett förhållningssätt till konflikter, relationer och livet. Det är ett sätt att tänka i flera olika sammanhang och innebär också metoder, teologi och idégrund till förändring.	En hållning till livet. För min del handlar det inte så mycket om krig och globala konflikter, utan mer om personliga möten. Att inte ta onödiga konflikter, att kunna ta konflikter när det behövs och hitta redskap för hur man kan hantera konflikter i livet utan våld.	Det innebär ett förhållningssätt till samhället och till vardagen, i relation till andra människor och i relation till omvärlden. Ett konkret verktyg för att arbeta och ingripa i vardagsituationer men också för att hantera större politiska skeenden.
Relation till den församling där workshop genomfördes?	Ja, medlem, aktiv och förtroendevald.	Ingen relation.	Ja, medlem, har varit aktiv.
Situation, omständigheter, målgrupp.	Håller i en intressegrupp för ungdomar inom en ledarutbildning som drivs av församlingen under tre terminer. Syftet med ledarutbildningen är att ungdomar ska hitta sin roll inom församlingen och rikta sitt engagemang. Intressegruppen omfattar tre tillfällen, den tredje terminen av ledarutbildningen.	Öppen workshop i samverkan med en församling. Inga församlingsmedlemmar deltog. Varaktighet i 3 timmar. (5 deltagare).	Workshop för församlingsmedlemmar, del i en samtalsserie om liv och tro. Ett annat föredrag kopplat till ickevåld i serien. Väldigt socialt engagerad församling, med stort internationellt intresse, specifikt Israel och Palestinafrågan. (ca 20 deltagare).

	(3 deltagare)		
Workshopens innehåll/genomförande?	<p>Första tillfället: Personligt resonemang kring ickevåld. Genomgång av vad ickevåld är utifrån våldets kategorier och ickevåldets principer. Filmvisning.</p> <p>Andra tillfället: KAOS och härskar- och främjartekniker.</p> <p>Tredje tillfället: Seminarium med en ekumenisk följeslagare och drama om härskartekniker (öppet för hela församlingen).</p>	<p>Personligt resonemang kring ickevåld. Genomgång av vad ickevåld är och ickevåldskroppen. Därefter en lång diskussion om ickevåldets principer. KAOS-modellen.</p>	<p>Genomgång av vad våld är utifrån våldets kategorier. Brainstorm om hur strukturellt våld, direkt våld, kulturellt våld ser ut i vår vardag. Paralleller med hur det ser ut i Israel och Palestina. Exempel från fredsarbetet i Israel och i Palestina. Förmedla fakta om konflikten men också koppla det till ickevåldsteorier.</p>
Vad var workshopens syfte?	<p>Förmedla att förändring är möjlig. Att de kan ta till sig ickevåldet som en livshållning. Få verktyg för förändring, både väldigt konkreta i vardagen och globala.</p>	<p>Väcka tankar hos deltagarna. Få dem att reflektera över sina egna liv, fundera över samhället, fundera över sig själv i relation till andra.</p>	<p>Förmedla bilden av konflikten i Israel och Palestina, den bild som inte nödvändigtvis stämmer överens med mediebildens. Att visa på hur ickevåldet fungerar i den hopplösa situationen, och förmedla hopp. Men också väcka ilska. Förmedla att ickevåld fungerar.</p>
Förväntningar på vad det ska leda till?	<p>Att deltagarna berättar vidare om ickevåld. Att de fortsätter lära sig om ickevåld. Att det påverkar deras val av studier eller val av sysselsättning. Att de blir medlemmar i KrF. Att de ser mönster på ickevåld i sin tillvaro.</p>	<p>Att man ska bygga sin egen värld så som man vill ha den. Att bli bättre på att bemöta människor helt enkelt.</p>	<p>Målet är ju att väcka engagemang så att de ska bli självgående.</p>

	Att det ska ge bra verktyg för ledarskap.		
Hur var åhörarnas respons?	Väldigt intresserade.	Uppskattande reaktioner, positiva.	Positiva reaktioner, intresserade.

Bilaga C. Sammanställning av kontaktpersonernas svar på intervjufrågor.

Frågor	Kontaktperson A	Kontaktperson B	Kontaktperson C
Vad var syftet med att arrangera en ickevåldsworkshop i församlingen?	I den värld vi lever i idag så är detta perspektiv väldigt viktigt. Det handlar inte bara om mina nära relationer, det handlar om hela världen. Det är mycket våld i världen, men man kan lösa saker utan våld. Icke-våldsperspektivet kan bli en inriktning som man kan välja att jobba med i kyrkan.	Önskar profilera arbetet i församlingen mer med inriktning på att göra fred. Lyfta fram ickevåldsperspektivet som ett redskap för att lösa och undvika konflikter.	Hålla ett samtal om de här frågorna vid liv i församlingen. Det är viktigt att det kommer någon utifrån och pratar om det här, så att det inte blir vi som jobbar här påminner lite nu och då utan att det kommer perspektiv utifrån.
Vad tänker du att en ickevåldsworkshop skulle kunna leda till (individ/församling)?		Först få ickevåldsperspektivet att växa på ett personligt plan, men sen lyfta det på ett högre plan. Relatera det personliga till det större perspektivet. Lösa mindre konflikter, så att ett engagemang för fred kan växa.	Större engagemang, större intresse. Stöd till KrF arbete och medlemskap i rörelsen.
Vad ledde denna workshop till på församlingsnivå?	Först måste man se om deltagarna tyckte att det var bra så att de vill sprida det bland sina kompisar här och att de kan få andra intresserade av en allmän kurs för flera. Vi behöver prata med deltagarna efteråt om hur de vill jobba vidare med detta.	Inget på församlingsnivå.	Inget på församlingsnivå.
Hur kan ett engagemang för ickevåld se ut på församlingsnivå?	Hålla det kristna budskapet om fred och omsorg om varandra levande. Lyfta fram kyrkans profil som en aktör för en rättvisare värld.	Inget svar.	Ett engagemang finns ju, men just nu är det jättemycket fokuserat på att möta flyktingar och det går ju hand i hand med ickevåldsmetoder.

	Icke våldstränare A är väldigt engagerad, kanske kan hon och deltagarna bilda en internationell frivilliggrupp inom församlingen. Vi stöttar dem i vad de vill göra.		Sen beror en församlings engagemang mycket på det lokalsamhälle det befinner sig i, vad man behöver göra och kan göra.
Önskemål		Vill arrangera en workshop till, som riktar sig mer till församlingen, framförallt de unga.	Rikta sig ännu tydligare på ungdomar som kan gå in i ett aktivt engagemang. Den äldre generationen stöttar upp, de finns där, och är lojala.

Bilaga D. Sammanställning av målgruppens svar på utvärderingens intervjufrågor.

Frågor	Målgrupp A	Målgrupp B	Målgrupp C (2 personer)	
Tidigare engagemang för ickevåld?	Nej	Nej	Ja	Nej
Medlem i KrF?	Nej	Nej	Nej	Nej
Vad är din förståelse av ickevåld?	Jag vet faktiskt inte riktigt. Mest att påverka utan att använda våld.	Att man inte skadar en annan människa direkt eller indirekt via fysiskt eller psykiskt våld.	Det är ett annat sätt att visa sitt motstånd på, eller att visa att man tycker att något är fel genom att inte använda våld. Att stå upp för det man tycker är rätt, på ett annorlunda sätt, att stå upp emot makten.	Att använda ickevåld som motstånd till våldsamma konfliktsituationer, på det sättet blir det kanske också provocerande när man utövar ickevåld mot våld. Att man inte bemöter våldet. Det blir starkare och tydligare på det sättet, än att bemöta med våld.
Ökade workshopen din kunskap om:				
– Icke våldsmetoder för fred och demokrati	Lite	Lite	Mycket	Mycket
– Icke våldsarbete i Israel/-Palestina eller annat konfliktområde	Mycket	Inte alls	Mycket	Mycket
– Situationen i Israel/-Palestina	Inte alls	Inte alls	Mycket	Lite
– Icke våld som värderingar i vardagen	Mycket	Mycket	Lite grann	Lite grann
– Ökade workshopen din färdighet i konflikt-hantering?	Ja	Ja	Nej	Nej
Vilken känsla upplevde du efter workshopen?	Det kändes bra att jag fick lära mig hur jag kunde göra. Hopp.	Inspiration och hopp.	Hoppfull och inspirerad	Hoppfull och inspirerad

Har du reflekterat över ditt förhållningssätt och agerande vid orättvisor och konflikter som ett resultat av workshopen? Specificera och konkretisera.	Nej	Absolut. Ett exempel kan vara föräldraskapet, ibland kan man vara trött, hungrig och stressad och då kanske man råkar höja rösten i onödan. Då får man säga förlåt och förklara varför man agerade som man gjorde, det är också konflikthantering, att erkänna att man gjorde fel och säga förlåt.	Ja lite grann.	Ja, kanske inte hela tiden men speciellt direkt efteråt. Det var mycket prat om hur personer där agerar i konflikter, och det är ju ganska långt ifrån min vardag. Men jag har ändå funderat kring vad jag kan göra.
Har du agerat annorlunda som ett resultat av workshopen? Specificera och konkretisera.	Nej	Tror inte det	Nej (anser sig agerat bra tidigare)	Nej
Har du berättat för någon i din närhet om workshopen och vad du lärde dig?	Nej	Ja för några kompisar	Nej	Ja
Har workshopen inspirerat dig till att förändra ett beteende? Vad då?	Ja. Vill inte berätta vad.	Det är mest själva tänkandet, att börja spinna på frågor som vad är ickevåld osv, det leder till en aktiv förändring senare när man landat i vad man kan stå för erkänna som sig själv.	Ja	Ja
Har du några planer på att engagera dig i konkret ickevåldarbete framöver? Hur då?	Kanske, vet inte.	Jag tror på att se människor, oavsett. I glädje, sorg, förväntan, förtvivlan, vilsenhet osv. Jag tror att med kärlek kan man ta bort många	Ja jag hade tänkt det, men sen har det inte hänt ännu som man kanske hade hoppats. Svårt att bryta sin vardag, även om man känner	Jo men jag har inte gjort det ännu.

		situationer innan de ens uppstått.	sig väldigt inspirerad direkt efteråt.	
Förmedlade workshopen förslag på hur man som individ kan arbeta vidare för ickevåld?	Minns inte.	Vet inte.	Ja, men minns inte riktigt vad förutom KrF.	Ja, KrF.